

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

12.12.2019 № 65 - рк/к

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»

61037, м. Харків, вул. Плеханівська, 149

Щодо припинення бездіяльності, яка містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції

За результатами розгляду заяв [REDACTED] від 13.09.2019 (вх. від 17.09.2019 № 5438/П-130) та від 13.09.2019 (вх. від 24.09.2019 № 70-01/130-АМ), надісланої Антимонопольним комітетом України, про порушення АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО» (надалі – АТ «Харківобленерго») законодавства про захист економічної конкуренції встановлено наступне.

АТ «Харківобленерго» є юридичною особою, має самостійний баланс і розрахунковий рахунок. Місцезнаходження: 61037, м. Харків, вул. Плеханівська, 149. Ідентифікаційний код – 00131954 (надалі – АТ «Харківобленерго»).

Основним видом діяльності АТ «Харківобленерго» є розподілення електроенергії (код КВЕД 35.13).

Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «Харківобленерго» є суб'єктом господарювання.

Основні умови діяльності учасників ринку електричної енергії та взаємовідносин між ними врегульовані Законом України «Про ринок електричної енергії», Кодексом систем розподілу, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 310 (надалі – Кодекс систем розподілу), Правилами роздрібного ринку електричної енергії, затвердженими постановою національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312 (надалі – Правила роздрібного ринку), Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з розподілу електричної енергії, затвердженими постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 27.12.2017 № 1470 (надалі – Ліцензійні умови), Законом України «Про природні монополії» та іншими нормативно-правовими актами.

Аналіз становища АТ «Харківобленерго» на ринку послуг з розподілу електричної енергії проведено з урахуванням вимог Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за № 317/6605 (надалі – Методика).

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- послуги зі стандартного приєднання до мереж розподілу електричної енергії (надалі - Послуги);

- АТ «Харківобленерго» - надавач Послуг.

Споживачами Послуг є фізичні та юридичні особи (суб'єкти господарювання), які письмово або іншим способом повідомили АТ «Харківобленерго» про намір приєднати до електричних мереж новозбудовані електроустановки (надалі – Замовники).

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Статтею 1 Закону України «Про природні монополії» визначено, що:

- природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни ці на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги);

- суб'єкт природної монополії - суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності, який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

Відповідно до абзацу восьмого частини першої статті 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій, зокрема у сфері розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами).

Згідно з частиною другою статті 7 Закону України «Про природні монополії» в умовах та правилах здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умовах) визначаються зобов'язання суб'єктів природних монополій з надання технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта будівництва згідно з вимогами законодавства.

Згідно з пунктом 82 статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» система розподілу електричної енергії (далі - система розподілу) - система ліній,

допоміжного обладнання, обладнання для трансформації та перемикань, що використовується для розподілу електроенергії.

Відповідно до пункту 58 статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» оператор системи розподілу (надалі - ОСР) - юридична особа, відповідальна за безпечну, надійну та ефективну експлуатацію, технічне обслуговування та розвиток системи розподілу і забезпечення довгострокової спроможності системи розподілу щодо задоволення обґрунтованого попиту на розподіл електричної енергії з урахуванням вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та забезпечення енергоефективності.

Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» АТ «Харківобленерго» є оператором системи розподілу.

Суміжним ринком по відношенню до ринку послуг з розподілу електричної енергії є ринок Послуг.

Відповідно до пункту 70 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» приєднання електроустановки - надання замовнику оператором системи передачі або оператором системи розподілу послуги із створення технічної можливості для передачі (прийняття) у місце приєднання електроустановки замовника відповідної потужності до електричних мереж системи передачі або системи розподілу (у тому числі новозбудованих) електричної енергії необхідного обсягу з дотриманням показників її якості та надійності.

Пунктом 88 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» визначено, що стандартне приєднання – приєднання електроустановки замовника до діючих мереж оператора системи розподілу на відстань, що не перевищує 300 метрів по прямій лінії від місця забезпечення потужності до місця приєднання, яке диференціюється за ступенем потужності:

перший ступінь - до 16 кВт включно;

другий ступінь - від 16 кВт до 50 кВт включно.

Частиною третьої статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії» передбачено, що Послуги надаються оператором системи розподілу та є платними.

Послуга є товаром, який не має товарів-замінників.

Товарними межами ринку є Послуги.

Відповідно до вимог Методики територіальні межі ринку визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.

Відповідно до пункту 1.3 Ліцензійних умов місце провадження господарської діяльності - територія (або частина території) адміністративно-територіальної одиниці, де розташована система розподілу електричної енергії, що перебуває у власності, господарському віданні (щодо державного або комунального майна) або в управлінні на підставі договору управління активами, укладеного з Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, здобувача ліцензії (ліцензіата), та електричні мережі інших власників, які приєднані до мереж здобувача ліцензії

(ліцензіата) (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством), які не мають ліцензії на розподіл електричної енергії, яку здобувач ліцензії (ліцензіат) зазначив у документах, що додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до документів, поданих ліцензіатом в установленому цими Ліцензійними умовами порядку). Якщо на території адміністративно-територіальної одиниці розташовані системи розподілу електричної енергії інших ліцензіатів з розподілу електричної енергії, то місце провадження діяльності кожного з цих ліцензіатів визначається відповідно до території розташування системи розподілу електричної енергії, що перебуває у власності, господарському віданні (щодо державного або комунального майна) або в управлінні на підставі договору управління активами, укладеного з Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, ліцензіата, та електричних мереж інших власників, які приєднані до мереж цього ліцензіата (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством).

Отже, територіальними межами ринку Послуг є територія Харківської області (включаючи м. Харків) в межах розташування системи розподілу електричної енергії, що перебуває у власності або господарському віданні (щодо державного або комунального майна) АТ «Харківобленерго» та електричних мереж інших власників, які приєднані до мереж ліцензіата (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством) (надалі – Територіальні межі).

АТ «Харківобленерго» в Територіальних межах не має конкурентів на ринку Послуг, а відтак Замовники Послуг не мають можливості отримувати такі послуги від інших суб'єктів господарювання.

Враховуючи наведене, відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «Харківобленерго» у визначених Територіальних межах має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку Послуг.

Пунктом 1 частини першої статті 46 Закону України «Про ринок електричної енергії» визначено, що оператор систем розподілу забезпечує недискримінаційний доступ до системи розподілу.

Відповідно до частини першої статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії» Оператори системи розподілу не мають права відмовити в приєднанні електроустановок замовника до системи розподілу за умов дотримання замовником Кодексу систем розподілу.

Частиною п'ятою 5 статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії» передбачено, що ОРС надає послугу із стандартного приєднання відповідно до умов договору про приєднання, а саме готує технічне завдання на проектування, забезпечує розроблення та узгодження з іншими заінтересованими сторонами проектної документації, зокрема, на будівництво, електричних мереж зовнішнього електрозабезпечення електроустановок замовника (до точки приєднання електроустановок замовника), здійснює заходи щодо відведення земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики, забезпечує виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також здійснює первинне підключення об'єкта замовника у строки, визначені кодексом системи розподілу.

Згідно з частиною четвертою статті 21 Закону України «Про ринок електричної енергії» порядок приєднання до електричних мереж операторів систем розподілу визначається кодексом систем розподілу.

Так, відповідно до пункту 4.2.2 глави 4.2 розділу IV Кодексу систем розподілу послуга зі стандартного приєднання передбачає виконання комплексу робіт, а саме:

- розроблення технічних умов, включаючи вимоги щодо влаштування вузла комерційного обліку;
- підготовку технічного завдання на проектування;
- розроблення та узгодження з іншими заінтересованими сторонами проектної документації, зокрема, на будівництво електричних мереж зовнішнього електрозабезпечення електроустановок Замовника;
- здійснення заходів щодо відведення земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики;
- погодження ОСР проектної документації Замовника на відповідність вимогам технічних умов;
- виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт.

Пунктом 4.2.4 глави 4.2 розділу IV Кодексу систем розподілу визначено, що строк надання послуги зі стандартного приєднання електроустановок Замовника першого ступеня потужності становить 20 календарних днів від дати оплати Замовником ОСР вартості приєднання відповідно до договору про приєднання. Для електроустановок Замовника другого ступеня потужності цей строк становить 30 календарних днів від дати оплати Замовником ОСР вартості приєднання відповідно до умов договору про приєднання.

У разі необхідності збільшення строку надання послуги зі стандартного приєднання через затримку здійснення заходів щодо відведення земельних ділянок для розміщення відповідних об'єктів електроенергетики (затримка в погодженні власника (власників) або Користувача (Користувачів) земельної ділянки (земельних ділянок)) ОСР не пізніше ніж за 10 календарних днів до закінчення строку надання послуги з приєднання письмово (або в спосіб узгоджений із Замовником) повідомляє Замовника про збільшення строку проектування на не більше ніж 30 календарних днів (з наданням документального підтвердження причин виникнення затримки). ОСР зобов'язаний, здійснювати усі можливі заходи в межах чинного законодавства з метою вирішення питання щодо відведення в установленому порядку земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики.

З матеріалів заяв вбачається, що АТ «Харківобленерго» 22.05.2019 видало заявнику технічні умови стандартного приєднання до електричних мереж електроустановок № 11-44 Лугова-ТУ/462 (надалі – Технічні умови). При цьому, між заявником та АТ «Харківобленерго» укладено договір про стандартне приєднання до електричних мереж від 22.05.2019 № 566/1/462. Вартість послуг зі стандартного приєднання згідно з договором складає 164 040 грн.

Заявником 25.05.2019 сплачено вартість Послуги - 164040,00 грн., а також сплачено вартість підключення електроустановок замовника до електричних мереж у розмірі 883,12 грн.

Отже, з урахуванням положень Кодексу систем розподілу Послуга мала бути надана АТ «Харківобленерго» [REDACTED] у строк до 15.06.2019.

Технічні умови передбачають будівництво та встановлення трансформаторної підстанції (надалі - ТП). При цьому, дана умова потребує узгодження з органом місцевого самоврядування відведення земельної ділянки.

АТ «Харківобленерго» листом від 05.06.2019 № 11-28/6111 повідомило [REDACTED] про подовження строку надання Послуги на 30 календарних днів у зв'язку з необхідністю виконання робіт, пов'язаних з оформленням земельної ділянки (проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки під КТП). Пізніше, 05.07.2019, АТ «Харківобленерго» знову направило на адресу [REDACTED] лист № 11-88/7380 про подовження строку надання Послуги на 30 календарних днів.

Питання відведення земельної ділянки із земель державної та комунальної власності регулюється Земельним кодексом України.

Так, відповідно до абзацу першого частини другої статті 123 Земельного кодексу України особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності за проектом землеустрою щодо її відведення, звертається з клопотанням про надання дозволу на його розробку до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, які відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, передають у власність або користування такі земельні ділянки.

Абзацом другим частини другої статті 123 Земельного кодексу України передбачено, що у клопотанні зазначаються орієнтовний розмір земельної ділянки та її цільове призначення. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування та розмір земельної ділянки.

В ході розгляду заяви АТ «Харківобленерго» листом від 29.10.2019 № 01-44/11913 (вх. від 30.10.2019 № 5965) повідомило територіальне відділення, що зверталось до Ізюмської міської ради стосовно «...можливості розташування розвантажувальної ТП у районі вул. Криничної.» (мова оригіналу).

В той же час, Ізюмська міська рада листом від 15.11.2019 № 4319 (вх. від 18.11.2019) повідомила, що «...з огляду на зміст тексту листа АТ «Харківобленерго» № 11-28/5696 від 27.05.2019 року, АТ «Харківобленерго» не просило Ізюмську міську раду про відведення в оренду земельної ділянки під розташування розвантажувальної трансформаторної підстанції у районі вулиці Криничної (поруч з будинком № [REDACTED]). У заяві навіть не визначено площу земельної ділянки, категорію земель (або цільове призначення). На графічних матеріалах ... , які оформлені неналежним чином, відсутнє зображення земельної ділянки, на якій планується будівництво розвантажувальної трансформаторної підстанції, натомість позначено присадибну ділянку, на якій розташовано житловий будинок, що перебуває у приватній власності [REDACTED]» (мова оригіналу).

Таким чином, АТ «Харківобленерго» не зверталось до Ізюмської міської ради у порядку статті 123 Земельного кодексу України для відведення земельної ділянки із земель комунальної власності для розташування ТП.

Натомість, АТ «Харківобленерго» у листі від 05.07.2019 № 11-88/7380 пропонує [REDACTED] знайти можливість встановити ТП на його земельній ділянці.

В той же час, відповідно до Правил охорони електричних мереж, затверджених Постановою Кабінету міністрів України від 04.03.1997 № 209, охоронні зони електричних мереж встановлюються, зокрема, за периметром трансформаторних підстанцій, розвантажувальних пунктів і пристроїв – на відстані 3 метрів від огорожі або споруди.

За інформацією Ізюмської міської ради, наданої листом від 15.11.2019 № 4319 (вх. від 18.11.2019), присадибна ділянка, на якій розташований житловий будинок [REDACTED], належить до земель житлової та громадської забудови з цільовим призначенням для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд. Будівництво розвантажувальної ТП поруч з будинком [REDACTED] по вул. Криничній на землях загального користування не відповідає вимогам Правил охорони електричних мереж з визначеними зонами та необхідністю встановлення огорожі на відстані 3 метри від споруди підстанції.

Отже, АТ «Харківобленерго» під час надання Послуг не вжито всіх заходів, передбачених чинним законодавством, для вирішення питання щодо відведення в установленому порядку земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики. І як наслідок, Замовники не можуть отримати Послуги. Так, наприклад, [REDACTED] станом на теперішній час не отримав Послугу, оплативши її.

Аналізом інформації АТ «Харківобленерго», наданої листом від 29.10.2019 № 01-44/11913 (вх. від 30.10.2019 № 5965), встановлено ще випадки невжиття АТ «Харківобленерго» під час надання Послуг протягом січня - жовтня 2019 року усіх заходів, передбачених діючим законодавством, для відведення земельної ділянки під будівництво ТП, що унеможлиблює їх отримання.

Така бездіяльність АТ «Харківобленерго» може призвести до ущемлення інтересів Замовників Послуг з огляду на наступне.

Відповідно до пункту 1.2.1 глави 1.2 розділу I Правил роздрібного ринку на роздрібному ринку електричної енергії споживання та використання електричної енергії для потреб електроустановки споживача здійснюється за умови забезпечення розподілу та продажу (постачання) електричної енергії на підставі договорів про розподіл, постачання електричної енергії.

Згідно з пунктом 2.1.1 глави 2.1 розділу II Правил роздрібного ринку відповідно до договорів про надання послуг з розподілу електричної енергії, що укладаються зі споживачем, оператор систем розподілу здійснює розподіл електричної енергії на роздрібному ринку в точку розподілу до електроустановки споживача на території діяльності відповідного оператора системи.

При цьому, як зазначено у пункті 2.1.2 глави 2.1 розділу II Правил роздрібного ринку, оператори систем зобов'язані укласти договори про надання послуг з

розподілу електричної енергії з усіма споживачами, електроустановки яких приєднані до електричних мереж на території діяльності відповідного оператора системи.

Отже, послуги з розподілу електричної енергії надаються АТ «Харківобленерго» фізичним особам та юридичним особам (суб'єктам господарювання) лише на підставі договору про надання послуг з розподілу електричної енергії. При цьому, обов'язковою умовою укладання договору на отримання послуг з розподілу електричної енергії від АТ «Харківобленерго» є приєднання електроустановок суб'єкта господарювання до електричних мереж оператора розподілу, тобто АТ «Харківобленерго».

Окрім цього, лише за наявності укладеного договору про надання послуг з розподілу електричної енергії можливе споживання фізичними особами та юридичними особами (суб'єктами господарювання) електричної енергії для задоволення своїх потреб та здійснення господарської діяльності (відповідно).

Невжиття АТ «Харківобленерго» заходів щодо відведення земельних ділянок для будівництва ТП унеможлиблює:

- отримання від АТ «Харківобленерго» Послуг;
- укладання з оператором системи розподілу договору про надання послуг з розподілу електричної енергії;
- укладання з електропостачальником договору споживача про постачання електричної енергії.

Якщо це суб'єкт господарювання, наприклад ТОВ «Леон Харків», яке згідно з інформацією АТ «Харківобленерго», наданої листом від 29.10.2019 № 01-44/11913 (вх. від 30.10.2019 № 5965), з квітня 2019 року не отримало Послугу, то відсутність у нього електропостачання може перешкоджати розвитку та розширенню конкуренції на ринках, де він здійснює господарську діяльність.

Отже, бездіяльність АТ «Харківобленерго» по невжиттю усіх можливих заходів в межах чинного законодавства з метою вирішення питання щодо відведення в установленому порядку земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики, є такою, що може призвести до ущемлення інтересів Замовників Послуг.

Така бездіяльність АТ «Харківобленерго» була б неможливою за умов існування конкуренції на ринку Послуг, адже в такому випадку Замовники мали б можливість обирати між кількома виконавцями, і у разі ущемлення їх інтересів могли б обрати іншого виконавця таких послуг.

За відсутності конкуренції на ринку Послуг Замовники, яким необхідно здійснити приєднання своїх об'єктів до системи розподілу АТ «Харківобленерго» з метою отримання електричної енергії, не мають альтернативних джерел придбання Послуг.

Враховуючи наведене, бездіяльність АТ «Харківобленерго», яка полягає у невжитті усіх можливих заходів, передбачених статтею 123 Земельного кодексу України, з метою вирішення питання щодо відведення в установленому порядку земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики відповідно до глави

4.2 розділу IV Кодексу систем розподілу, містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку Послуг, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 46 Закону України "Про захист економічної конкуренції", адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає АТ «Харківобленерго» такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Припинити бездіяльність, яка полягає у невжитті усіх можливих заходів, передбачених статтею 123 Земельного кодексу України, з метою вирішення питання щодо відведення в установленому порядку земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики відповідно до глави 4.2 розділу IV Кодексу систем розподілу, та містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг зі стандартного приєднання до електричних мереж АТ «Харківобленерго», що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в 2-місячний термін з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається.

Голова колегії

Члени колегії:

Приймак Є.Б.

Бугаєв А.М.

Трегубець Н.О.

Аврамова С.П.

Неймирок Ю.О.

Тевелєва Ю.В.

Виконавець

Жовнер Н.І.

Секретар колегії

Шпунт В.В.